

УДК 061.66:637.1 (477.44)

А.К.Мідляр,

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Вінниця

ПОШУК ДОДАТКОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ АГРАРНОЇ РЕФОРМИ (НА ПРИКЛАДІ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В статті досліджується молочна галузь Вінницької області, сформульовано джерела розвитку консалтингової діяльності в умовах аграрної реформи та наводиться їх класифікація.

В статье исследуется молочная отрасль Винницкой области, сформулированы источники развития консалтинговой деятельности в условиях аграрной реформы и приводится их классификация.

The article investigates the milk industry in Vinnytsya region, the ways of consulting activity development are formulated in conditions of agricultural reforms and their classification is proposed.

Ключові слова: консалтинг, молочна продукція, резерви, економічна криза, аграрна реформа, агросистема, резерви економічного розвитку.

Управління процесами розвитку консалтингу – це управління використанням резервів ефективності консалтингових послуг, що надаються у формі порад, рекомендацій та спільно розроблених управлінських рішень, що здійснюються шляхом виконання певних організаційних, технічних та інформаційних функцій (аудит, інжиніринг, інвестиційне проектування, рекрутмент, тренінг, паблік релейшнз та ін.).

Даному питанню було присвячено праці таких вчених, як Б.Л.Бенцман, М.В.Іванова, П.Т.Саблук, С.М.Семенов, В.І.Сіськов. Та, незважаючи на те, що особливості резервів консалтингу суттєво впливають на природу формування, способи вимірювання і методи комплексної реалізації всієї їхньої системи, дослідження цієї проблеми не отримало в економічній науці достатньої методологічної і методичної розробки.

Метою статті є пошук додаткових джерел (резервів) розвитку консалтингової діяльності в аграрній сфері.

Під резервами розвитку консалтингу ми розуміємо невикористані можливості покращення якості консалтингових послуг або конкретної зміни всієї їх сукупності відповідно до вимог науково-технічного і соціально-економічного прогресу, ринку і постійно зростаючих потреб агропромислового виробництва.

Аналіз світового ринку молока та молочної продукції свідчить, що загальний обсяг виробництва молока досяг 613,4 млн. тонн, або збільшився проти 1990 р. на 11,5%. Найбільшу його частку становить коров'яче молоко – 84,1%. Україна у 1990 р. займала досить високі позиції щодо обсягів виробленого молока серед основних країн-виробників (5,1% світового обсягу), але вони втрачені і у 2008 р. становить лише 2,2%.

Одним із вагомих донорів молочної продукції для інших регіонів України

була і залишається Вінницька область. У регіоні виробляється 6,76% молока від загального обсягу виробництва в Україні, або на 110,9 тис. тонн більше проти власних раціональних потреб. За кількістю виробленого молока регіон займав 1 місце (у 2008 р.), піднявшись з 5 місця, яке займав у 2003 р.

Проте загальні тенденції спаду виробництва молока не оминули й Вінницьку область. Проти 1990 р. обсяг виробництва молока в усіх категоріях господарств скоротився з 1276,9 тис. тонн до 829,8 тис. тонн у 2007 р., або майже на 35 %. Кризові явища особливо вплинули на розвиток молочного скотарства у 2008 р. по Україні, тому в сільськогосподарських підприємства обсяг виробництва молока зменшився на 4% і становив 2090,3 тис. тонн. За цей час у господарствах населення виробництво молока скоротилося на 4,1% і становило 9671,5 тис. тонн.

У 2007 р. була прийнята Галузева програма розвитку молочного скотарства України до 2015 року. Стратегія регіонального розвитку Вінницької області на період до 2015 р. розроблена на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001 "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р.". Це має надати можливість забезпечити подальший розвиток агропромислового комплексу з 3% щорічним темпом приросту. У 2015 р. обсяги валової продукції сільського господарства повинні скласти 5,1 млрд. або 81% [4].

Відповідно до Прогнозу Стратегії регіонального розвитку Вінницької області на період до 2015 р. розвиток молочної галузі (табл. 1) визначатиметься станом вітчизняного тваринництва.

Таблиця 1

Прогноз розвитку молочної галузі АПК України до 2015 р.

Показник	Одиниці вимірювання	2006 р.	2007 р. (звіт)	2015 р. (оцінка)	2007 р. у % до 2015 р.
Валова продукція сільського господарства	млрд. грн.	3,86	3,99	5,1	81%
	у % до попереднього року	103,0%	103,2%	103,1%	

Аналіз виявив, що на сьогодні з 481 господарства області тільки 54 підприємства (11,2% від загальної кількості) є прибутковими (середня рентабельність по галузі всього 3,2%), решта мали збиток. Для з'ясування причин збитковості підприємств було проведено опитування їх керівників. Результати опитування засвідчили, що погіршується більшість умов, що забезпечують нормальне функціонування і розвиток підприємств галузі. Це і сировинна база, і рівень цін на ресурси, і державна підтримка, і купівельна спроможність населення, і правова захищеність та ін.

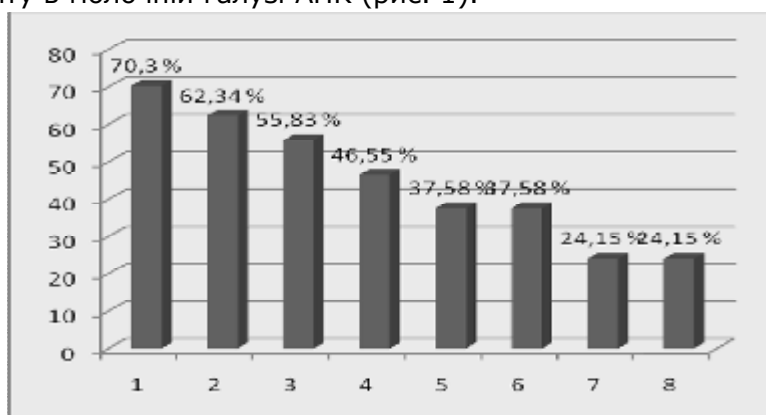
Найчастіше були названі проблеми, які пов'язані, перш за все, із загальносистемною економічною кризою в країні, що викликала диспаритет економіко-правових міжгалузевих взаємозв'язків у галузі на всіх стадіях "виробництво – переробка – споживання".

Найактуальнішими проблемами були названі такі:

1. Складнощі з упровадженням основних виробничих потужностей.
2. Недостатня система державної підтримки галузі.
3. Недостатній розвиток власної торгової мережі, що змушує підприємства продавати продукцію оптовими партіями торговим посередниками, залишаючи велику частину прибутку в роздрібному товарообігу.

Отже, виходячи з вищеперерахованих проблем, ми з упевненістю можемо зробити висновок, що криза в молочній галузі має системний характер, що стосується всіх його учасників і напрямків функціонування. Практика останніх років свідчить, що через нерозвиненість ринкових відносин і низки об'єктивних причин молочна галузь не може самостійно встановити між собою економічно вигідні зв'язки. В зв'язку з цим комплексне застосування консалтингу, паралельно з додатковими заходами державного регулювання, здатне надати мультиплікативний синергетичний ефект як на підвищення конкурентоспроможності самого комплексу, так і в цілому регіональної агросистеми.

Внаслідок проведеного опитування була встановлена структура і зміст необхідної ринкової інформації для ефективного функціонування менеджменту в молочній галузі АПК (рис. 1).

- 1 – Правова інформація (нові законодавчі акти в АПК).
- 2 – Інформація про новітні технології, передовий досвід.
- 3 – Ціни на сільгосппродукцію і продукти харчування в області.
- 4 – Ціни на сільгосппродукцію і продукти харчування в інших регіонах України.
- 5 – Довідкова інформація (де можна придбати нову техніку, устаткування, запчастини).
- 6 – Інформація про нормативи, стандарти, ГОСТи.
- 7 – Ціни на сільгосппродукцію і продукти харчування в СНД.
- 8 – Ціни на необхідне устаткування, добрива, техніку.

Рис. 1. Розподіл сфер ринкової інформації, необхідної сільськогосподарським товаровиробникам молочної галузі Вінницької області для прийняття ефективних управлінських рішень

При цьому директори зазначають, що для покращення якості управління

підприємствами вони готові користуватися послугами на платній основі (до 3% від загально виробничих витрат), а найбільш прийнятною формою консультування є проведення освітніх семінарів, що підкреслює навчальний характер діяльності з боку консультантів і дає можливість вибору відповідних методів і технологій консалтингової діяльності. Також опитані експерти зазначають невизначеність, складність, динамічність бізнес-середовища (87%) та інформаційної динаміки (88%).

Отже, консалтингова діяльність повинна мати проблемно-орієнтований характер, спрямований саме на попередження потенційних проблем, а не на їх ліквідацію, що вимагає адекватних підходів до формування комплексу найбільш перспективних (з позиції попиту споживачів) консалтингових послуг.

Тому виявлення і використання цих резервів має спрямовуватися на "знаходження" можливостей економії суспільної праці та розвитку агропромислового виробництва за рахунок економії. У цьому виражається мета та засоби інтенсифікації й підвищення ефективності агропромислового виробництва. Економія суспільної праці, тобто здійснення на практиці дії закону економії робочого часу має відбуватися в двох взаємозв'язаних напрямках:

✓ економне використання ресурсів наявного виробничого потенціалу для забезпечення необхідного рівня якості продукції та її конкурентоспроможності;

✓ економія на основі дослідження нових можливостей якісного вдосконалення виробничого і науково-технічного потенціалу, якісної зміни технології виробництва і її результату – якості продукції, створення і засвоєння її нового вигляду [3, с.119].

Таким чином, резерви підвищення ефективності консалтингу безпосередньо пов'язані з використанням можливостей виходу АПК України на рівень світових стандартів управління і розвитку підприємницької діяльності і включають:

$$P_{\text{конс}} = P_{\text{конс}}^{\text{H}} + P_{\text{конс}}^{\text{Д}}, \text{ де} \quad (1)$$

$P_{\text{конс}}$ – резерви консалтингу, пов'язані з підвищенням ефективності управління і підприємницької діяльності;

$P_{\text{конс}}^{\text{H}}$ – резерви консалтингу, пов'язані з нововведеннями, виробництвом і застосуванням нової продукції та модернізацією продукції, що випускається;

$P_{\text{конс}}^{\text{Д}}$ – резерви консалтингу, пов'язані з скороченням, ліквідацією втрат-дефектів та браку в роботі сільськогосподарських підприємств.

Тому, здійснюючи пошук додаткових джерел розвитку консалтингової діяльності щодо сільськогосподарських підприємств слід виходити з того, що кожне з них, як системний об'єкт, складається з таких основних підсистем:

економічної, організаційно-управлінської, соціальної, екологічної, інформаційної й технічної.

Отже, розглядаючи агросистему в цілому, можемо виділити наступні групи резервів економічного розвитку: резерви вдосконалення консалтингу матеріально-технічної підсистеми; резерви вдосконалення консалтингу організаційно-управлінської підсистеми; резерви вдосконалення консалтингу соціальної підсистеми; резерви вдосконалення консалтингу екологічної підсистеми; резерви вдосконалення інформаційної підсистеми та резерви вдосконалення консалтингу технічної (технологічної) підсистеми. Подальшу структурування резервів агроконсалтингу можна проводити за додатковими ознаками (наприклад, за видами консалтингової діяльності, за джерелами виникнення та ін.).

Список використаних джерел:

1. Галузева програма розвитку молочного скотарства України: Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України, Української академії аграрних наук від 10 грудня 2007 р. № 886/128.
2. Саблук П.Т. Основні напрями розвитку високоефективного агропромислового виробництва в Україні // Економіка АПК. – 2002. – № 7. – С. 10-12.
3. Семенов С.Н., Бенцман Б.Л., Сиськов В.И., Иванова Н.В. Резервы повышения качества продукции в АПК (Социально-экономические проблемы развития АПК в регионе). Под ред. Семенова С.Н. АНСССР. – Саратов, 1990. – 162 с.
4. Стратегія регіонального розвитку Вінницької області на період до 2015 р. – Розроблена на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001 "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р."